

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2013/7970-JOSP

Dato

16.09.2013

Hørings svar fra Det juridiske fakultet til forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven

Punkt 3. Klage på vedtak om generell godkjenning av utdanning – 3.1 Gjeldende rett

I første avsnitt er NOKUTs generelle godkjenning angitt å omfatte *nivå* og *omfang* på den utenlandske utdanningen. Det er i god overensstemmelse med Universitets- og høyskoleloven § 3-4 første punktum å begrense NOKUTs kompetanse til nettopp slik generell godkjenning. I Universitets- og høyskoleloven § 3-5 nr. 3 er den faglige «jevngodhetsvurderingen» tillagt «[u]niversiteter og høyskoler som er akkrediterte etter denne lov».

I tredje avsnitt i høringsnotatets punkt 3.1 heter det imidlertid til slutt: «Med utgangspunkt i de ovennevnte prinsipper og praksis foretar NOKUT en konkret *faglig* skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle.» [vår utheving]. Det framstår som uklart hva man har ment med «faglig» her.

Det juridiske fakultet i Bergen legger til grunn at det heller ikke etter dagens regel kan være tale om at NOKUT skal foreta en faglig vurdering av om søkerens utdanning oppfyller alle krav som stilles for en tilsvarende norsk eksamen. For så vidt gjelder den utdannelsen som tilbys i de norske mastergradene i rettsvitenskap, er det vår bestemte oppfatning at ingen utenlandske utdannelse oppfyller de faglige kravene som stilles ved norske læresteder. Vi anser at det er av betydning at det går klart fram av loven, forarbeidene og NOKUTs informasjon utad, at *det er tale om en generell godkjenning av omfang og nivå – ikke en faglig godkjenning*. Det omtalte tredje avsnittet kan være egnet til å misforstå i så måte.

Vi anser det som svært viktig at det ikke legges til rette for misforståelser med hensyn til om en utdanning er «jevngod med» en norsk mastergrad i rettsvitenskap. Det er tale om en mer generell – og ikke fagspesifikk – godkjenning av «nivå og omfang», ikke av om utdanningens *innholdsmessig* oppfyller de krav som stilles til tilsvarende norsk utdanning.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
Telefaks 55589510
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Saksbehandler
Johanne Spjelkavik
55589517

Vi anser det som ønskelig at regler om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning med mangelfull dokumentasjon¹ også kommer med i denne bestemmelsen.

Om organisering av klageinstansen: Vi legger merke til at forslaget går ut på at en av NOKUTs jurister skal være sekretær for klagenemnden som behandler klager på NOKUTs vedtak. Vedkommende sekretær skal spesifikt forberede sakene for nemnden. Dette fremtrer som svært problematisk ut fra Forvaltningslovens regler om klagebehandlingen, som tar utgangspunkt i at vedtaket kan «påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen)». Denne regelen gjelder ikke bare for selve vedtaket, men også for den forutgående saksbehandling. Det vil være en vesentlig svekkelse av klageordningens effektivitet og troverdighet om en saksbehandler i underinstansen får ansvaret for å legge frem saken for klagenemnden, også der vedkommende ikke selv har hatt noe å gjøre med saken i første instans. Her vil det være vesentlig mer ryddig om NOKUT lar en av sine saksbehandlere utarbeide en uttalelse om klagen, slik det er forutsatt i § 33 tredje avsnitt, siste setning. Selve saksfremleggelsen kan så foretas, gjerne med utgangspunkt i denne uttalelsen, av en person som ikke er tilsatt NOKUT, alternativt tilsatt i et eget klagenemndsekretariat eller annen avdeling klart utskilt fra den administrasjon som arbeider med disse sakene i første instans.

Om klagerettens rekkevidde: Fakultetet er saklig uenig i hovedpoenget i punkt 3. Så lenge det er omfang og dybde i de utenlandske utdanningene som skal undersøkes og «godkjennes», kan det neppe være slike krav til (faglig) spesialkompetanse hos klagenemnden at ikke en ordinær klageadgang må kunne opprettholdes. Som det også går fram av høringsnotatet, skal det meget tungtveiende grunner til for å fravike forvaltningslovens hovedregel om at alle sider av det påklagde vedtaket kan prøves. Her oppgis grunnen å være at «klageinstansen ikke har samme faglige forutsetning for å utøve et skjønn som underinstansen». Etter vår oppfatning – og ut fra de beskrivelser av godkjenningsprosessen som NOKUT selv gir på sine nettsider – bør det være fullt mulig å operasjonalisere disse kriteriene i konkrete saker sånn at en klagenemnd som den foreslåtte fullt forsvarlig kan ta stilling også til det materielle i vedtaket. Vi kan ikke se at dette stiller seg annerledes i dette tilfellet enn det som gjelder i alle slike klagenemnder, og for den saks skyld andre organer som treffer vedtak på grunnlag av innstilling fra en faglig mer kompetent administrasjon eller komité, slik som ved doktorgradsbedømmelser og tilsetning i vitenskapelig stilling. På samme måte som i slike saker vil klagenemnden ikke kunne gå inn å overprøve de spesifikt faglige vurderinger som er lagt til grunn og presenter, men klagenemnden må kunne ta stilling til om de konklusjoner som er truffet på dette grunnlag, er basert på en *riktig vurderingsnorm* når det gjelder de krav som stilles til *nivå og faglig innhold* for å treffe et positivt vedtak.

Ut fra dette fremtrer forslaget om en særlig unntaksregel når det gjelder omfanget av klageinstansens prøving som en unødvendig og problematisk avgrensning av klageinstansens kompetanse i slike saker.

Konklusjon:

---

¹ <http://www.nokut.no/no/nokuts-kunnskapsbase/nokuts-publikasjoner/utredninger-og-analyser/godkjenning-av-utenlandsk-hoyere-utdanning-for-personer-med-mangelfull-dokumentasjon/>

1. Vi kan ikke se at de vurderingskriteriene som skal prøves i saker om «omfang og dybde» er så komplisert eller særegne, at de ikke kan gjøres til gjenstand for klage, tatt i betraktning at det kreves «tungtveiende grunner» for at klageretten skal kunne begrenses, jf. forvaltningsloven § 28 femte ledd, andre punktum.
Forslaget om en ny andre setning i Uhl. § 3-4 legges til side.
2. I omtalen av forslaget i proposisjonen om endring av loven gjøres rede for grunnen til dette, idet det særlig understrekes at på samme måte som f.eks. ved klage over doktorgradsbedømmelse, forventes det ikke at klagenemnden skal gå inn og overprøve de spesifikt faglige vurderingene i NOKUTs vedtak. Men klagenemnden må ha adgang til å innhente supplerende faglige uttalelser der den mener det er behov for dette.
3. NOKUT bør etter vår mening ikke delta i klagenemndens saksbehandling, heller ikke ved saksforberedelsen.

Punkt 5. Rett til utsatt eksamen.

Vi leser forslaget slik at det bare gjelder en nærmere tidfesting av sammenhengen mellom eksamen og termin. Hvis endringen også tar sikte på å styrke denne gruppens rett til utsatt eksamen, ser vi noen andre implikasjoner: Vi savner en redegjørelse for institusjonens plikter til å *tilrettelegge* eksamen for denne gruppen. Der eksamensformen er slik at det ikke lar seg gjøre å løsrive eksamen fra gjennomføring av undervisning, er det spørsmål om plikten til å tilby utsatt prøve er strengere her, enn det som gjelder for «vanlig» gyldig forfall til eksamen.

Punkt 6. Vedtaksmyndighet for utestengingsvedtak.

Det juridiske fakultet i Bergen er grunnleggende uenig i at kompetansen til å fatte vedtak om sanksjoner i saker om fusk skal fratras institusjonens styre.

Fuskesaker dreier seg ikke primært om pragmatiske vedtak om annullering av kurs eller eksamen og utestengelse av enkeltstudenter, men om viktige prinsipielle avgjørelser basert på en avveining mellom på den ene side behovet for å ivareta grunnleggende akademiske verdier og på den andre studenters rettssikkerhet. Som alminnelig prinsipp bør ingen deler av institusjonens virksomhet ligge utenfor styrets kompetanse og ansvar, jf. lovens § 9-1 nr. 2, første setning : "Alle beslutninger ved institusjonen truffet av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar." Det er vanskelig å forsvare et unntak fra dette i saker av så stor betydning for studentene som det vi snakker om her. At behandling av klagesaker er holdt utenfor, har en helt egen begrunnelse og historikk, og kan ikke på noen måte danne mønster for andre typer saker. Vi viser til omfattende drøftelse av forholdet mellom styret og klagenemnden i NOU-1993-24, i punkt 9.8.3, i merknader til § 24 og i merknader til § 25. Se også Ot.prp. nr. 62 (1988-1989), merknader til Kapittel 6 (side 33). Vi anser at det forholdet mellom styret og klagenemnden som er lagt til grunn her, er avgjørende for institusjonens enhet og identitet, og at eventuelle endringer som griper inn i styreansvaret på en slik måte, må gjøres etter videre og langt mer prinsipielle drøftelser enn tilfellet er her.

Vi anser at saker om fusk dreier seg om langt mer enn selve vedtaket om annullering eller utestengelse. Selv om det er disse konsekvensene som er det sentrale for studentene, er det et annet tema som må være det sentrale for institusjonen, nemlig evnen og viljen til å holde akademiske

verdier og holdninger i hevd. Dette er ikke bare «av strategisk art» - det er absolutt grunnleggende for institusjonenes identitet, troverdighet og bærekraft.

For oss framstår det som prinsipielt og praktisk uakseptabelt at institusjonens styre skulle fratas adgangen til å instruere en nemnd i saker om fusk. Slik praksis er ved UiB i dag, behandles alle slike saker av Den sentrale klagenemnden, slik forslaget legger til grunn. Det er lite tenkelig at Universitetsstyret skulle gripe inn i *enkelt saker*, men styret *må* beholde sin kompetanse til å legge føringer på hvordan saker om fusk skal behandles og å gripe inn der fattes vedtak som er helt uakseptable, det være seg til studentenes gunst eller til deres skade.

Når det gjelder saker om utestengelse av andre grunner enn fusk, er vi mer tilbøyelig til å se det som pragmatiske «ordenssaker». Vi kan likevel ikke se at det er formålstjenlig at styret fratas sin kompetanse i disse sakene. Institusjonens styre bør tvert imot ta og ha ansvar for vedtak med så stor betydning for studentene, som det vi snakker om her. Styret har i alle fall ansvaret for å iverksette tiltak som kan minimalisere risikoen for at det oppstår situasjoner av denne karakteren. Det er problematisk med en ordning der styret har *ansvar*, men ingen *kompetanse*.

I lys av de erfaringer vi har gjort ved en pågående sak ved UiB vil vi også sterkt tilrå at det sies klart fra i proposisjonen – slik departementet også har lagt til grunn i brev 29. juni 2012, at reglene om utestenging i §§ 4-7- og 4-8 også gjelder for doktorgradsstudenter som ikke er tilsatt ved institusjonen, og også for fusk i selve avhandlingen. Dette kan klargjøres ytterligere ved en tilføyelse i lovens § 4-7 nr. 1, bokstav b; «*i innlevert skriftlig arbeid, herunder doktorgradsavhandling*».

Punkt 7. Fusk ved «gjennomføring av eksamen».

I det første avsnittet mener vi å identifisere en misforståelse. Helt mot slutten heter det «[...] også det å legge igjen hjelpemidler og skriftlige notater og lignende for å forsøke å få dette gjennom eks. bokkontroll umiddelbart forut for selve eksamen anses som fusk». Her synes det som departementet har avgrenset mot de grovt uaktsomme tilfellene, som faktisk er de mest sentrale her. «[F]or å forsøke å få dette gjennom eks. bokkontroll» innebærer at det foreligger fullbyrdsforsett. I så tilfelle rammes forsøket utvilsomt av bestemmelsen slik den står i dag.

Det som imidlertid er det springende punktet, er om en grovt uaktsom overtredelse forut for utdeling av eksamensoppgaven, rammes, også der dette blir fanget opp av forutgående kontroll. Hvis det må legges til grunn at dette var slurv fra studentens side, foreligger ikke noe fullbyrdsforsett, og vi har derfor ikke å gjøre med et straffbart *forsøk*, for forsøk forutsetter en bevisst vilje til å prøve å oppnå et resultat. Spørsmålet er da om en grovt uaktsomt overtredelse forut for utdeling av eksamensoppgaven, er *fullbyrdet fusk*, altså *ikke* «bare» forsøk på fusk.

Vi har altså to ulike grunnlag for å sanksjonere fusk:

- Forsøk. Det forutsetter fullbyrdsforsett, og den grovt uaktsomme overtredelsen rammes ikke.
- Fullbyrdet fusk. Det kan være forsettlig eller grovt uaktsomt.

Kan en grovt uaktsom overtredelse forut for utdelingen av oppgaven, sies å være fullbyrdet fusk? Lovens ordlyd «ved avleggelsen av [...] vedkommende eksamen» taler isolert sett imot en slik

forståelse. Man kan vanskelig si at man «avlegger» eksamen før oppgaven er delt ut. Ved UiB har vi imidlertid kommet til at innlevering av bøker (for kontroll) og kontrollen av disse, omfattes av «avleggelse av [...] eksamen». Dette er imidlertid tungt bestridt av advokater som fører slike saker for studentene og det er derfor kjernen i spørsmålet om hvilket skyldkrav som kan legges til grunn på de ulike stadiene av «avleggelse av eksamen».

I første avsnitt av punkt 7.2 i høringsnotatet er saken tilsynelatende framstilt i overensstemmelse med vår forståelse: «De hjelpemidlene en student legger på pulten klar for bokkontroll er de hjelpemidlene studenten akter å ha tilgjengelige under eksamen.» Her kan rett nok stille spørsmål ved om «akter» tar sikte på et fullbyrdsforsett, men vi forstår det ikke sånn.

I det andre avsnittet i punkt 7.2 er vi imidlertid tilbake til et klart uttalt krav om fullbyrdsforsett for at forsøk skal kunne rammes: «Vi finner det klart at å ha med seg ulovlige hjelpemidler i eksamenslokalet og etterlate dem der **for å kunne bruke dem under eksamen**, må anses som fullbyrdet fusk.» [vår utheving]. Slik er det allerede i dag; hvis man etterlater hjelpemidlene *for å kunne bruk dem under eksamen*, foreligger fullbyrdsforsett, og forsøket er allerede straffbart. Hvis det i stedet hadde stått «med den følge at de kan være tilgjengelig under eksamen», ville den grovt uaktsomme overtredelsen ha vært rammet.

Vi anser at det forslaget til ny lovtekst som er satt inn sist i punkt 7.2 antakelig må forståes sånn at området utvides i forhold til dagens «ved avleggelsen av». Vi er likevel bekymret for at de merknadene i punkt 7 som går forut for selve lovforslaget, vil virke til å svekke denne forståelsen betydelig.

Hvis hensikten er at også grov uaktsom overtredelse forut for utdeling av oppgaven skal rammes av fuskebestemmelsene, trenger vi en klarere hjemmel – og klarere forarbeider (her: høringsnotatet). Dette gjelder særlig ettersom Ot.prp.nr.40 (2001-2002) er tydelig på at «[d]ersom det kun foreligger forsøk på fusk, vil det imidlertid stilles krav om et fullbyrdsforsett for at handlingen skal kunne føre til annullering av eksamen og utestenging.» (Side 55.) Vi tror det er nødvendig at en lovendring her drøfter nøyere forholdet til den gamle bestemmelsen, og begrunnelsen for endringen.

I proposisjonen utdypes dette noe: «Departementet legger til grunn at det er å anse som fusk når en student har ulovlige hjelpemidler tilgjengelige under en eksamen eller på andre måter handler i strid med eksamensreglementet eller regler om kildebruk. Hvorvidt studenten i løpet av eksamen får bruk for de ulovlige hjelpemidlene eller ikke, er ikke avgjørende for om handlingen skal anses som fullbyrdet fusk. Forsøk på fusk vil for eksempel foreligge i tilfeller hvor studenten plasserer ulovlige hjelpemidler med sikte på at disse skal være tilgjengelige under eksamen, men blir oppdaget før eksamen begynner.» «På andre måter handler i strid med eksamensreglementet» åpner for et vidt spekter av «fusk». Det gir likevel ikke god veiledning, ettersom en rekke bestemmelser i «eksamensreglementet» åpenbart ikke kan forbindes med fusk – for eksempel kan man være pålagt å møte senest et kvarter før eksamen starter, en student som i stedet møter 10 minutter før, kan åpenbart ikke rammes av bestemmelsen om fusk.

Fakultetet kan vanskelig se at det er noen god begrunnelse for at et fullbyrdet forsøk ikke skal rammes av fuskebestemmelsene, selv uten fullbyrdsforsett: Når studenten har gjort alt som skal til for at de ulovlige hjelpemidlene skal være tilgjengelig under eksamen, og bare en mer eller mindre

tilfeldig bokkontroll forhindrer at de faktisk *blir* tilgjengelig, bør etter vår mening skyldkravet være oppfylt.

Konklusjon:

Departementets framstilling treffer litt på siden av det vi opplever som problematisk: Forsøk med fullbyrdelsesforsett rammes allerede av § 7-7 nr. 1 bokstav b.

Vår anbefaling er at loven formuleres slik at også grovt uaktsomme forberedelsehandlinger rammes, selv uten fullbyrdelsesforsett, slik at § 4-7 nr. 1, bokstav b lyder:

«har forsøkt å *fuske ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, i innlevert skriftlig arbeid, herunder doktorgradsavhandling,² eller under gjennomføringen av vedkommende kurs, eller forsettlig eller grovt uaktsomt har medbragt ulovlige hjelpemidler til sin arbeidsplass ved eksamen eller prøve.»*

Punkt 8. Informasjonsutveksling om vedtak om fusk og bruk av falske dokumenter med mer

Det juridiske fakultet har ingen merknader til dette, utover at vi ville se det som tjenlig om det også ble formulert en hjemmel for at hjemmeuniversitetet underrettes der de aktuelle vedtakene gjelder innvekslingsstudenter.

Punkt 9. Medvirkningsansvar ved fusk på eksamen.

Det juridiske fakultet er i tvil om det er hensiktsmessig å gjeninnføre bestemmelsen om medvirkning til fusk. Dagens rettstilstand, uten medvirkeransvar, synes å være vel etablert. Vår hovedinnvending er knyttet til bevisspørsmål; det er vanskelig å avgjøre når gjerningsmannen har handlet uten en eventuell medvirkers viten og vilje. Forslaget sier heller ikke noe om hvilket skyldkrav man opererer med for et eventuelt medvirkeransvar.

Vi er også litt bekymret for hvordan en slik lovendring vil virke blant studentene: En stor del av de fuskesakene som behandles ved Det juridiske fakultet i Bergen gjelder ulovlig tekstsammenfall og vi frykter at studentene kan bli mer tilbakeholden med å samarbeide om å løse oppgavene. Vi oppfordrer til samarbeid om problemløsingen, men krever en selvstendig besvarelse. For studentene kan slikt lovlig samarbeid bli en risikosport, hvis en av dem lener seg for tungt på de andres arbeid, og disse andre risikerer å pådra seg et medvirkeransvar for den enes fusk.

På den annen side ser vi at det fra tid til annen kan være behov for å gjøre gjeldende et medvirkeransvar; for eksempel ved ulovlig samarbeid om skriftlige arbeider kan det antakelig forekomme at den studenten som har minst å tape, påtar seg ansvaret alene, slik at den andre går helt fri. Ved medvirkeransvar ville en slik tilpasning ikke lenger være en suksess. En medvirkningsregel knyttet til bestemmelsene om fusk vil imidlertid bare kunne ramme den/de som selv er opp til vedkommende eksamen, ikke den som f.eks. låner ut en eldre besvarelse til en annen student, som så leverer den inn som sin egen.

---

² Jf. forslag foran i pkt. 6.

Vi ser at det ved tilfeller av forsettlig fusk under eksamen kan være behov for å ramme aktører med flere roller; for eksempel i den klassiske situasjonen der to studenter utveksler «lapper» eller annet materiale; det vil være urimelig at bare den ene parten (mottakeren) i et slikt tilsiktet samarbeid skal rammes. Her kan det hevdes at begge parter må rammes av bestemmelsen slik den står; også den som sender fra seg en fuskelapp, har fusket, og at det ikke er noe krav om «vinnings hensikt» for fuskere selv. Det er imidlertid ikke opplagt at dette er den lovforståelse som vil bli lagt til grunn i en eventuell rettssak.

Mye kan derfor tale for at de ulike formene for medvirkning i tilfelle bør reguleres særskilt. Her er det to typer sanksjoner som kan være aktuelle: Den ene er bortvisning fra eksamenslokalet av den som har prøvd å hjelpe en annen, den andre er utestenging fra institusjonen som en selvstendig sanksjon, uten å gå veien om begrepet «fusk».

Konklusjon:

Det er mulig at vi ikke ser for oss alle tilfeller der det er behov for å etablere medvirkeransvar, men slik vi ser det nå, vil vi ikke anbefale at denne endringen innføres. Ulemper knyttet til bevisførsel og til utilsiktet preventiv virkning, er etter vår oppfatning større enn fordelene med en slik innretning.

Alternativt vil vi foreslå at det innarbeides særlige regler om dette i loven, f.eks. slik:

I § 4-7 nr. (1) bokstav b føyes inn en ny siste setning, sålydende:

«Den som har medvirket eller forsøkt å medvirke til andres fusk under avleggelse av eksamen eller prøve, kan bortvises fra eksamenslokalet og fratras retten til å innlevere egen besvarelse.»

I § 4-8 nr. 3 føyes inn en ny andre setning, sålydende:

«Det samme gjelder den som har medvirket eller prøvd å medvirke til andres fusk.»

Punkt 10. Dekning av kostnader til advokat i utestengingssaker

Det juridiske fakultet i Bergen har ingen innvendinger mot den foreslåtte tilføyelsen. Vi ville imidlertid gjort ytterligere endringer i reguleringen av dette.

For det første mener vi det bør presiseres at utgifter dekkes fra sak om utestengelse *faktisk* er reist; det er ikke tilstrekkelig at det er reist fuskesak som *kan* resultere i utestengelse.

For det andre mener vi at dekning av kostnader til advokat i utestengingssaker, bør sortere under Lov om rettshjelp. Det er uheldig at institusjonene selv skal dekke kostnadene; vi er bekymret for at utsiktene til slike kostnader kan være en medvirkende årsak til at man i enkelte tilfeller velger å se mellom fingrene på forhold som ellers ville vært forfulgt som fuskesaker. Det bør være i departementets interesse at akademia følger opp sine idealer – og lovens intensjon – i så stor utstrekning som mulig. Pålegget om at institusjonene selv skal dekke advokatkostnader, virker etter vår oppfatning i motsatt retning.

Skal advokatutgiftene dekkes i alle tilfeller? Fakultetet ønsker å reise spørsmål vi bør skille mellom saker der studenten får et (endelig) vedtak imot seg, og der han/hun frikjennes. I strafferetten

illegges den domfelte saksomkostninger; det ville etter vår mening ikke være urimelig om en tilsvarende ordning ble gjort gjeldende for disiplinærsaker etter Universitets- og høyskoleloven. En student som frikjennes etter mistanke om fusk, skal selvsagt ha kostnadene dekket. For en student som faktisk får et vedtak imot seg, er det grunn til å spørre hvor legitimt det er at skattebetalernes penger skal stilles til disposisjon for ham/henne.

Punkt 11. Tvungen avslutning av doktorgradsutdanning

Den reguleringen som er foreslått gir stor frihet til institusjonene i form av nærmere forskriftsregulering. Dermed ligger det også tilstrekkelig mulighet for skjønnsutøvelse.

Et synspunkt som nok vil være kontroversielt, i alle fall fra ph.d.-kandidatene sitt synspunkt, vil være bortfallet av at institusjonen dekker utgiftene til retts hjelp ved tvungen avslutning. De som utsettes for en slik reaksjon vil sjelden være tilsatt ved institusjonen når de skal angripe utestengingsvedtaket. Noen vil riktignok være dekket i form av medlemskap i arbeidstakerorganisasjoner, og vil uansett være i en posisjon hvor de har inntekt. Samtidig vil enkelte kunne være tatt opp på doktorgradsprogram, uten å være tilsatt som stipendiat. Vi viser til drøftelse i det siste avsnittet under punkt 10.

Tvungen avslutning vil være en reaksjon som bare sjeldent er aktuelt og tidvis reiser prinsipielle spørsmål, det det kan lett tenkes at ph.d.-kandidatene og institusjonen har ulike syn her.

Punkt 12. Politiattestnemnda.

Så vidt vi kan se har disse sakene og behandlingen av dem, klare fellestrekk med saker etter § 4-7 – 4-10. Vi har ingen innvendinger til at Den sentrale klagenemnden er førsteinstans også i disse sakene. Vi viser imidlertid til våre merknader til punkt 6 over, og gjentar at vi anser det svært lite optimalt at institusjonens styre ikke skal ha noe ansvar for disse sakene.

Konklusjon:

Kompetansen i disse sakene i første instans bør ligge til «styret selv eller institusjonens klagenemnd». Vi viser til argumentasjon under punkt 6 over.

Punkt 13. Klagenemnd og offentlighetsloven

Her er det spørsmål om å overføre ansvaret for klage over brudd på innsynsreglene i Offentleglova fra en faginstans – departementets embetsverk – til en nemnd som er sammensatt med sikte på å behandle helt andre typer saker. Etter vår mening er dette uheldig, både fordi det kan oppfattes som et signal om en større skjønnsfrihet for klageinstansen enn loven gir rom for, og fordi dette regelmessig vil medføre brudd på bestemmelsen i Offl. § 32 tredje avsnitt om at «Klaga skal førebuaast og avgjerast utan ugrunna opphald».

Konklusjon:

Vi vil sterkt anbefale at man ikke går videre med dette forslaget.

Punkt 14. Klage over formelle feil.

Vi ser det som heldig at spørsmålet om kompetanse i saker om formelle feil til eksamen tas opp til vurdering. Etter vår oppfatning er det uheldig at enheten der den eventuelle feilen er begått, ikke har anledning til å behandle saken selv i første instans. Antakelig kunne en del feil vært rettet opp uten behandling i klagenemnden hvis enhetene hadde hatt kompetanse til å behandle sakene.

Etter vår oppfatning er departementets analyse av rettsstillingen og den faktiske situasjonen god, og de to løsningsforslagene framstår begge som fornuftige. Vi er likevel ikke i tvil om at vi foretrekker alternativ 1) og slutter oss til departementets anbefaling. Dette alternativet gir både en bedre behandling i første instans, og det gir en raskere og enklere klagebehandling.

Konklusjon:

Det juridiske fakultet slutter seg til departementets anbefaling, og støtter alternativ 1) i forslaget. Dette vil etter vår oppfatning gi bedre behandling både i første og andre instans.

Punkt 15. Gjennomføring av klagesensur

Det juridiske fakultet vil bestemt fraråde at «blind sensur» blir lovfestet som ordning for behandling av sensurklage. Vår begrunnelse er i hovedsak at klagevedtaket bør baseres på best mulig opplysning av saken.

Sensurklager har hos oss vært behandlet med opplysning om opprinnelig sensurvedtak og studentens begrunnelse for klagen, i tillegg til eventuell sensorveiledning. Det er ikke praksis for å la opprinnelig sensors begrunnelse følge klagen. Etter vår oppfatning ville ordningen fungert bedre med ytterligere opplysning til klagesensur, nemlig med opprinnelig sensors begrunnelse. Det er imidlertid praktiske hensyn som til nå har avskåret dette. Vi ser for oss at en full digitalisering av eksamen og sensur vil kunne endre på dette.

Ett vesentlig hensyn bak at vi ønsker «åpen» sensurklagebehandling, er at sensuren av store emner (dvs. mange kandidater) er underlagt kvalitetssikring i form av nivåkontroll hos oss. Nivåkontroll innebærer at emneansvarlig lærer gjennomgår et utvalg sensurerte besvarelser fra hver kommisjon, for å sikre at nivået er likt hos alle – det er maktpåliggende at «den første» av 400 kandidater skal måles etter samme standard som «den siste». Dette innebærer at informasjon om nivellering i den konkrete eksamen ideelt må foreligge ved klagesensuren. Vi kan ikke se for oss at en slik opplysning kan følge saken, uten at sensurvedtak og klagegrunn er med.

Med hensyn til de innvendinger som reises mot «blind» klagesensur, viser vi til Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2006/1994, der det blant annet heter: «Jeg er enig i at dette må anses for å være i samsvar med universitetsloven § 5-3 fjerde ledd. Ordningen kan riktignok føre til ulik praksis ved de forskjellige institusjonene, men som departementet har vist til, er det tilfelle også for en rekke andre forhold knyttet til eksamen og sensur, jf. her universitetsloven § 3-9 første ledd. Den enkelte institusjon kan velge den ordningen som passer best til det enkelte fag, noe som medfører fleksibilitet. Jeg understreker at det i denne sammenhengen er viktig at det klargjøres overfor studentene hvilke regler som gjelder ved institusjonen. Så lenge dette er gjort, kan jeg ikke se at ulik praksis ved forskjellige institusjoner svekker studentenes rettssikkerhet.»

Vi er enig i at § 3-9 første ledd pålegger institusjonen å sørge for at sensuren – herunder selvsagt også klagesensuren – skjer på en upartisk og faglig betryggende måte. Hvordan dette i praksis skal gjennomføres, vil variere med «organisering av vurderingsarbeidet samt forhold knyttet til det spesielle fag eller den enkelte prøves egenart» - jf. Sivilombudsmannens uttalelse.

Etter vår vurdering er en ordning med «blind sensur» ikke noen klageordning, og dårlig egnet til å bedre kvalitet og konsistens ved sensuren. Hensikten med en klageordning må være å etablere en kvalitetskontroll med sensurvedtakene. Dette kan bare gjøres meningsfullt der klagesensorene har kjennskap til det første vedtaket og premissene for dette. En blind sensur er ingen klagebehandling, men bare en frittstående «second opinion», og gir verken økt kvalitet ved bedømmelsen eller noen meningsfull tilbakemelding verken til studenten, førstehåndssensor eller til institusjonen. Etter vår oppfatning bør man derfor gå den motsatte veien av det departementet foreslår her. Klagenemnden må få oversendt både førstehåndssensorenes begrunnelse for sensuren og kopi av besvarelsen med eventuelle kommentarer fra første sensor. Studenten må da selvsagt – slik Sivilombudsmannen har understreket – gis tilgang til alt som klagenemnden får, også sensorkommentarer på besvarelsen.

Konklusjon:

Det juridiske fakultet i Bergen fraråder den foreslåtte lovendringen.

Alternativt foreslås at § 5-4 nr. (3) får følgende ordlyd:

«En kandidat kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. *Klagenemnden skal bli gjort kjent med den karakter som er påklagd, den begrunnelse som eventuelt er gitt for opprinnelig sensur, og eventuelle generelle retningslinjer for bedømmelsen. Klagenemnden og studenten skal ha kopi av den innleverte besvarelsen med eventuelle påførte sensorkommentarer, og studenten skal gis anledning til å kommentere disse.* Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen fremsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra kandidaten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om kandidaten skal fremsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal fremsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.

Andre merknader

Det er ønskelig med en avklaring eller klargjøring av ytterligere tre punkter i Universitets- og høyskoleloven. Så vidt vi har kunnet bringe på det rene, er det materielle innholdet i bestemmelsene ikke omstridt, det er utelukkende tale om en redaksjonell klargjøring av innholdet.

§ 3-5 nr. 1 siste punktum: «Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold.»

Det synes klart at dette gjelder utelukkende «dobbelt uttelling i én og samme grad», jf. departementets brev 7. september 2010, ref. 201001620-/ITS. En slik avgrensning går ikke fram verken av lovteksten eller av forarbeidene. Tvert imot kan bestemmelsen leses som en skranke mot at studenten skal kunne framstå som innehaver av mer faglig bredde, dybde og innhold enn det er dekning for, ved å ta en rekke eksamener med samme faginnhold, og presentere det på flere

karakterutskrifter fra ulike institusjoner. I teorien kan man skaffe seg dokumentasjon for 300 studiepoeng rettsvitenskap, på grunnlag av 60 studiepoeng faginnhold. Innenfor sfæren som tradisjonelt har vært juristers arbeidsfelt, vil det ikke være noen stor fare for misforståelser på et slikt grunnlag. Vi ser imidlertid at juristers arbeidsfelt utvides – også utenfor landets grenser, og i en slik sammenheng ser vi at en ordning med «fritt gjentak» av samme faginnhold over institusjonene, kan gi grunnlag for misforståelser. Dette gjelder særlig ettersom emner og årsheter har ulike betegnelser mellom institusjonene; det blir derfor vanskeligere å identifisere «gjengangere».

Det juridiske fakultet i Bergen anser dette som problematisk, og ville ønske at det ble avgrenset mot en slik mulighet. Det ville imidlertid forutsette at opplysninger i Felles Studentsystem ble gjort tilgjengelig på tvers av institusjonene, for eksempel ved at studenter som får opptak ved én institusjon, samtykker i at informasjon om vedkommende i andre institusjoners studentsystem gjøres tilgjengelig.

Vårt primære anliggende er likevel at det gjøres helt klart i lovteksten hvilken plikt institusjonene har til å avskjære «dobbel uttelling».

§ 3-9 nr. 5 siste punktum: «Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.»

Ot.prp.nr.62 (1988-1989) gir ikke noen holdepunkter for hensynene som lå til grunn da bestemmelsen ble innført; der finner vi bare bestemmelsens ordlyd: «Ble karakteren det er klaget over fastsatt etter at det også ble holdt muntlig prøve, skal studenten innkalles til muntlig prøve.»

I Ot.prp.nr.85 (1993-1994) heter det på side 77: «Når det holdes muntlig prøve i tilknytning til skriftlig eksamen, og deretter settes en felles karakter på kandidatens samlede prestasjon, vil det bare være den skriftlige delen av prøven som kan påklages.» Dette gir heller ikke nevneverdig veiledning med hensyn til hvordan bestemmelsen skal forstås og praktiseres, og hva som er dens virkeområde – eller hva som er dens formål.

Fakultetet kan vanskelig se berettigelsen av denne bestemmelsen:

- ◆ Hvis skriftlig og muntlig del av eksamen er uavhengig av hverandre med hensyn til spørsmål som skal besvares og med hensyn til (del)karakter, er det vanskelig å se begrunnelsen for at det skal avholdes ny muntlig eksamen, jf. Universitets- og høyskoleloven § 5-3 nr. 5 første punktum.
Bestemmelsen har relevans bare i de spesielle tilfellene der det er satt en formell karakter på den skriftlige delen, og denne justeres ved hjelp av en muntlig prøve, som ikke får en selvstendig karakter. Dette er neppe en vurderingsform som er dominerende, heller ikke der muntlig og skriftlig prøve inngår i samme vurdering.
- ◆ Hvis skriftlig og muntlig del av eksamen henger sammen med hensyn til spørsmål som skal besvares og med hensyn til karakter, innebærer bestemmelsen at studenter skal framstilles til ny muntlig eksamen etter at sensorveiledningen har vært kjent i flere uker, og etter at man har kunnet forberede seg på alle måter. Dette kan neppe være tilsiktet.

Videre innebærer bestemmelsen at det er nødvendig å dokumentere en bestemt karakter for hver av eksamensdelene – for å kunne konstatere om «klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamen». I en rekke tilfeller er det ønskelig at sensorene kan gjøre en samlet vurdering av kandidatens prestasjoner i den skriftlige og muntlige delen av eksamen, uten å dokumentere en formell delkarakter for den skriftlige delen. Denne bestemmelsen gjør i praksis en slik eksamensform ulovlig.

Fakultetet ønsker en avklaring med hensyn til hva denne bestemmelsen tar sikte på; hvilke tilfeller den kommer til anvendelse og hvordan de problemstillingene vi peker på bør løses.

§ 5-1 nr. 1: «Universiteter og høyskoler skal opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for kandidatene.

Så vidt vi kan se, kan denne bestemmelsen – rent språklig – forstås på to måter, nemlig ved at «for kandidatene» gjelder både «klage over enkeltvedtak» og «andre klagesaker». Alternativt gjelder «for kandidatene» utelukkende «andre klagesaker» - da kan nemnden behandle alle klager over institusjonens enkeltvedtak, uavhengig av hvem som er part.

Etter vår oppfatning taler merknadene til § 5-1 i Ot.prp.nr.79 (2003-2004) for at nemndens kompetanse omfatter *alle* enkeltvedtak.

I Universitets- og høyskoleloven av 1995 finner vi bestemmelsen i § 24, der avgrenses nemndens kompetanse eksplisitt mot enkelte typer vedtak.

Fakultetet vil ikke ta stilling til hvilken tolkning som er «best», men ønsker at departementet avklarer hva som er ment å være innholdet i bestemmelsen.

Generelt: Det juridiske fakultet i Bergen vil ta til orde for en redaksjonell gjennomgang av hele Universitets- og høyskoleloven, med sikte på å gjøre den lettere tilgjengelig. Det store flertallet av brukere – det gjelder både studenter, administrasjon, institusjonsledelse og allmenhet – er ikke jurister, og loven framstår i dag som lite tilgjengelig for folk uten særlig kompetanse. Dette er først og fremst et rettssikkerhetsspørsmål, i tillegg vil effektivitetshensyn helt klart tale for en enklere tilgjengelig lovtekst. Et slikt tiltak vil også være i god overensstemmelse med målsetning om tilgjengelighet, klarhet og transparens i forvaltningen.

Vennlig hilsen

Asbjørn Strandbakken
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør